

LBRIS

We know
books

IONEL TEODOREANU

ULIȚA COPILĂRIEI

Editura MondoRo
București, 2025

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Teodoreanu, Ionel

Ulița copilăriei / Ionel Teodoreanu. - București :
MondoRo, 2025

ISBN 978-606-695-130-2

821.135.1

Coperta: Daniel Țuțunei

Departament Difuzare
tel. 021-211.25.00
mail: comenzi@grammar.ro

www.grammar.ro

BUNICII

Era într-un început de primăvară. În casa bunicilor aceeași tăcere blajină – pe care o știam de mic copil – îmbătrânită parcă.

Pe la geamurile albastrii de noapte, râdeau merii înfloriți, ca niște copii cu obraji clăbuciți de săpun. În depărtare, luna apărea printre nori, ca un zbor luminos de hulub.

În odaia de culcare, adunați în jurul unei măsuțe, stăteau bunicii și cu mine.

Ei jucau cărți: o concină.

Eu, aplecat asupra caietului, cu părul învolburat, cu creionul în mână, mă tot gândeam la hulubii albi și scriam:

Corăbioare de hârtie

Cu câte-un alb și fin catarg,

Pe care vântul le răstoarnă;

Ceșcuțe mici de porțelan

Ce cad de sus și nu se sparg.

Bunica: Concina mare și doi fanți ! Piii! Ce mai noroc!...

Zâmbeam și scriam:

Crenguți de liliac în floare

Pe care-o mână visătoare

A început să le-mpresoare.

Bunica: Ionel! spune tu drept: o cafeluță
sau o dulceață de caise?

Eu: Și una și alta, mameae.

Și scriam:

Dar iar se-mprăștiie-n văzduh
Cu palpitări dezordonate,
Aplaudând în chip frenetic,
În loja nopții de-ntuneric,
Cu mâni în alb înmănușate.

Bunica: Ionel! La noapte să-ți aprind candela?

Eu: Cum vrei mata, mamae...

Și scriam:

Pe catifeaua nopții sunt dantelă vie,
Sau printre bucele ei brune, șuviță argintie.
Balet improvizat de lună,
Un foșnitor balet de spumă.

Bunica: Stăi, că nu mai merge așa; ai luat de două ori cu zecel!

Eu, emoționat:

Papae! Hulubii zboară noaptea?

Bunicul, distrat:

Nu. Am treflele și concina mică! Aha!

Eu, în gând:

Zboară, nu zboară, eu tot scriu:

Și-mi par
Minuscule căldări de var
În care un pitic zidar
Amestecă lumina lunii,
Pentru-a clădi în noaptea pură
O zi de-argint în miniatură.
Închideam ochii, îmi aplăcam fruntea pe caiet,
surâzându-mi mulțumit...

Bunica: Ionel! Ai s-adormi, măi băiete!

Eu: Eiii, mamae!

Și iar scriam:

Dar osteniți de-atât zburdat
Pe o alee din grădină definitiv s-au așezat;

Ș-așa îmi par

Un șir de copilași, într-un etac de pensionat,
Când seara – îmbrăcați în cămeșuțe lungi –
Pe pături moi de lână îngenunchează-ncet,
Împreunează mâinile
Și se închină.

Bunica: Ne culcăm, Ionel?

Eu: Bine, mamae! Să ne culcăm.

Bunica: Ionel!

Eu: Ce-i, mamae?

Bunica, zâmbind șiret:

Să nu-ți mănânce motanul hulubii!

Eu: Eiii...

Bunica: Noapte bună!

Eu: Noapte bună!

ULIȚA COPILĂRIEI

I

E o umilă și neștiută uliță de margine de târg.

Nu răsfăță ochiul cu mlădieri de râu gătite-n salturi de verdeață și nici nu ispitește pasul cu caldarâm sonor. E firavă și goală: numai pământ și pietre.

Dau năvală celelalte uliți, înghesuite una într-alta, cot la cot, s-ajungă mai degrabă la ulița cea mare cu pântec de piață, căreia îi duc larma grămădită pe tăvi de piatră.

Ea e pustnică. A strâns pios tăcerea aruncată de celelalte uliți și s-a dat la o parte de ele. Năzuia poate să iasă din târg, să se îndrume departe, spre munți: să fie acolo o potecă prin brădet. Dar au părăsit-o puterile la marginea târgului și s-a lungit la pământ în dreptul bisericii, a câtorva căsuțe liniștite, alături de căsuța bunicilor și de a noastră. Acolo a rămas.

...Odinioară, pe meleagurile acestea, stăpânea un sat gospodar. Pe-atunci, ulițele de astăzi erau ale pământului și se numeau brazde și frățeste viețuiau, rodind. În satul acela e obârșia târgului, în acele brazde e obârșia ulițelor – obârșii uitate și nesocotite.

Acum, ulițele înstrăinate de pământ s-au învrăjbit: se sfădesc între ele, cât le lasă gura căruțelor și a trăsurilor, și se hărțuiesc, smulgându-și una alteia smocuri de colb cărunt.

Ulița mea e pașnică, tăcută. Rareori o tulbură năvala târgului. Prin ea străbat carele cu boi, venind de la țară. Convoiul lor tihnit e o rugăciune murmurată de buzele ei, și colbul care le-nsotește e un surâs blajin.

Ulițele de căpetenie ale târgului au slujitorii lor: măturători care le piaptână, stropitori care le spală, meșteri care le sulemenesc cu smoală și asfalt.

Ea se slujește singură. Își toamnă apă de ploaie prin uluce; își potrivește părul cu vrăbii; și chipul ei firesc e.

Trufașe de numele lor, celelalte ulițe au silit porțile caselor să li-l învețe și să li-l rostească statomic. Și porțile, cu guri de tablă sau de lemn, îl au în toată clipa pe buze.

Ea a șoptit doar casei noastre numele ei. Ploile l-au șters; poarta l-a uitat; și ea l-a uitat.

E o umilă și neștiută uliță de margine de târg.

II

Când a venit pe lume fratele meu cel mic, ulița îl aștepta la poartă. El nu știa: era așa de mic!

Căsuța lui de-atunci era un leagăn alb; palmele mamei erau singura uliță prin care putea pași; ochii mamei – singurele

ferestre prin care putea privi. Pe-atunci știa doar să scâncească și se numea Scâncea-Voevod.

A trecut vreme până când, cu mânilor și cu picioarele, a prins să meargă de-a bușilea prin molateca împărăție a covorului.

Acolo a hoinărit, în voie, în tovărășia unui mielușel de lemn potcovit cu roțițe, bucălat și fumuriu la trup, ca un strugur de lână. Îl purta prin luncile de țesături și parcă mai degrabă mielușelul era păstorul, căci el privea doar, iar copilașul păștea covorul, mozolind.

Acolo s-a rătăcit prin codrul picioarelor de scaune și de măsuțe, sălaș al urșilor, al lupilor, al tigriilor și al altor sălbătăciuni de pâslă sau carton.

Acolo a privit cele dintâi păsări și a ascultat cele dintâi ciripiri: muștele cu bâzâitul lor.

Acolo s-a trudit zadarnic să treacă dealurile taburetelor, pe sub care motanul își croia tunel. De câte ori coada motanului, fum alb, n-a încercat pomirea mâniei lui de floare!

Acolo i s-au minunat ochii, privind vântoasa pădure de aur a flacărilor din sobă, potolindu-se prefăcută în toamnă arămie, moțâind scuturată în rodii de rubin – și adormind cenușă.

III

Copilăria, iscoditoare ca un copil în fața ușii care ascunde pomul de Crăciun, se înălța, în trupul lui, în vârful picioarelor: creștea. Putea urni un scăunel, înhămându-și toată puterea prin brațe: era întâiul avânt.

Putea, urcându-se pe scăunel, să-și moaie degetul în gavanosul cu dulceață de pe măsuță, ca mai apoi, după ce și l-a supt el, să-l întindă și mamei: era întâia dămicie.

Putea păși singur prin cerdac: era întâia pribegie.

*

În curând, pașii lui se căzniră prin ogradă; ulița îl privea înduioșată pe sub poartă, făcându-i semne cu porțița: îl chema la ea. El nu putea ajunge până acolo. Supărarea curcanului îl speria ca o furtună; se-nora curcanul în pene – el fugea în cerdac.

Purta rochiță pe atunci și se numea Puiuțu.

IV

Straiele băiețești îi fură întâia armură; chivăra de hârtie, întâia coroană; o vargă, întâiul sceptru; și alungarea curcanului, întâia biruință.

În chipul acesta ajunsese voevod al ogrăzii: ograda era El. Și i se supuneau toți, căci colții dulăului, care-l însoțea supus, erau pravilă temeinică și temută.

Asemeni tuturor voevozilor, a vrut să întrecă hotarele care-i îngrădeau puterea. Astfel a ajuns la porțiță. Ulița, străjuind în prag, l-a oprit să-l întrecă. Era prea mare pentru a se mulțumi cu ograda, dar prea mic pentru a se încumeta pe uliță. Gata să plângă, s-a așezat pe prag. Fără să vrea, mâinile lui au cules pietricele de jos, risipindu-le, ciocnindu-le, ascultându-le: erau șăgile șoptite lui de buzele uliții. Și el a uitat plânsul, și a râs, și s-a jucat zile de-a rândul cu buna și bătrâna uliță. Era

prietenul ei răsfățat. Ea îi făcea mingi minunate, pe care doar le privea și săreau: vrăbii. Ea îi înălța zmeie mititele, felurit colorate, care zburau fără de vânt și se cârmuiau fără de sfoară: fluturi.

Ea îi dăruia mătăanii de os întortochiat, care se înșirau singure: melci.

Ea, mânuind mâni nevăzute, le juca umbrele prin văzduh ca pe un zid: ciori.

Ea îi zugrăvea, cu cridă, pe acoperișurile caselor, sate pentru păpuși: hulubi.

De Crăciun, ea îl aducea din cer, la poarta casei, pe darnicul Moș Crăciun.

De Paști, ea îi cânta – cu glas tânguitor de clopot – basmul creștin al deniilor, cu blândul Făt-Frumos – Isus și cu Dumnezeu.

... În ochii ei de apă, copilul prețui cerul: jucăria lui de mai târziu.

*

Era într-un început de april, într-o dimineață din acelea care împrejmuiesc pământul, ca un nimb vioriu – capul unui Sfânt-copil.

Ulița se îmbrăcase cu soare. Copilul ședea în brațele ei.

Îi râdeau ochii, îi râdeau buzele; îi zburda inima în piept ca un buratec de iarbă. Ulița îl învățase să privească primăvara. Știa acum că primăvara e o duminică a pământului și că florile pomilor sunt drăgălașe ca surâsul unui copilaș; căzute de pe crengi, ele tot râd.

*

Ulița avea și un felinar, pripășit printre rarii ei copaci. În fiecare seară, un moșnegel ghebos venea șchiopătând până la felinar; îi vorbea ceva la ureche, ocrotindu-și vorbele cu mâinile, și felinarul îi răspundea cu o lumină care dăinuia toată noaptea.

Într-o zi, copilul care ședea de la prânz pe uliță, văzu pe moșnegel venind ca de obicei. Asemeni moșnegelului, venit pentru felinar, venise și septembrie pentru copaci. Copilul îi știa numele, dar nu-i știa rostul.

A doua zi, felinarul era stins – copacii aprinși. Ochiul copilului nu se dumireau. Chibzuia el: “O fi vorbit oare moșnegelul și copacilor? Dar de ce ard ziua?”

Și ulița l-a învățat că toamna e o lumină blândă, aprinsă de copaci să fie candelă de veghe pământului trudit.

*

“Papae! Papae!”

Bunicul venea spre casă. Copilul îi zărise, de departe, punga de hârtie – pe care bunicul uitase s-o ascundă din vreme – și o luase la goană înspre el. Era gata-gata să-i sară în brațe, când se împiedecă de o piatră și căzu. Bunicul, deschizând brațele să-l prindă, scăpă jos punga din mână. Copilul, cu obrazii colbăiți, cu ochii înlăcrimați, începu să scâncească: “Papae, mi-o eșit un cucui...” Când se aplecă să-l ridice, să-l mângâie, bunicul îl văzu râzând: Ulița îl împăcase, dăruindu-i cireșele risipite din punga adusă de bunic.

Și ulița și bunicul erau bunicii unui răs de copil.

V

Când l-au trimis părinții la învățătură, ulița l-a întovărășit până la colț; mai mult nu putea. De acolo l-a privit o clipă și s-a întors spre casă, lăsându-l singur.

Pașii lui se sfiau pe celelalte ulițe; ochii îi erau uluiți de vălmășeală; urechile, asurzite de larmă; sufletul înfricoșat.

Și sufletul, fără să-i ceară incuviințarea, s-a furișat acasă.

Când s-a deșteptat din toropeala de care fusese cuprins, trupul îi înghețase pe o bancă, sufletul îi era departe, în brațele uliței.

*

La școală, își strânse prieteni mici ca și el, și-i aduse la joacă pe ulița lui; era așa de prielnică!

De atunci, ulița se înavuți cu o droaie de copii, care de care mai golași, mai zdrențăroși, mai zbrudalnici. Iar el, căpetenia lor, odrasla uliței, urmând îndemnul ei, le îndrumă joaca spre casa părintească, ferind-o de a se irosi pe ulițe străine.

În fiecare zi, cozonacii și dulcețurile casei piereau în gurile flămânde, care năpădiseră ograda, ca vrăbiile. Mama și bunica erau măgulite văzând atâta voieșie în oastea odorului, și o răsplăteau cu ce avea mai bun cămara.

Acum, pe uliță râurea veselia gureșă ca un pârau în matca lui; și ulița o dăruia căsuței.

Și nu râvnea nimic alt copilul, decât ce avea: o casă cu părinți și cu bunici; o uliță cu joacă și cu jucării.

*

Uneori, numai pe înserate, când rămânea singur ascultând suerele trenurilor străpungând slăvile, ca niște plopi sonori, îi piera zburdălnicia. Atunci uita de uliță, deși alături de ea. Dorea ceva: nu știa ce.

Copilăria lui creștea spre viață ca zborul unei ciocârlii spre soare.

VI

Isprăvise liceul.

De mult nu mai ședea în brațele uliței, de mult nu se mai juca pe ea. Era mare. Acum pășea pe uliță, și-atât: drumeț.

Dorul de pribegie zvâcnea în el ca vântul mării în pânzele unui însuflețit catarg: îngândurându-i ochii, bombându-i fruntea, fluturându-i visurile, aplecându-i tinereța spre viață.

În mersul ei spre casa noastră, ulița nu mai avea tovarăș: era o albie secată.

VII

Urma să plece în țară străină, să-și întregească mintea, să se călească. Dorul de pribegie i se-mplinea.

“Ești bărbat de-acum”, îi spuneau părinții. “Tot copil ești, măi băiețelule!”, oftau bunicii.

Era în ajunul plecării. Lăsase pe mama să-i rânduiască lucrurile și ieșise afară să-și răcorească fruntea în largul vântului.

Zburau cocorii goniți de toamnă, gornind. Cădeau frunzele prea grele de aur pentru istovul crengilor. Apunea soarele, prea greu de lumină pentru creanga zării.

Îi purtară pașii spre poartă. Ajuns acolo, își sprijini coatele de poartă, își cuprinse capul în palme.

Era atâta povară în falnica bucurie care-i umplea sufletul, de-i părea că palmele lui sprijineau un soare de asfințit. Și sufletu-i cânta de nădejdi ca cerul toamnei de cocori.

Se însera. Prin fața lui, moșnegelul felinarului trecu, descoperindu-se: “Drum bun, cuconașule. Să te întorci cu bine!”

Surâse înduioșat moșnegelului: “Să te găsesc sănătos, moș Neculai!”

Se înserase de-a binelea. Deodată se trezi față în față cu bunicul care se întorcea acasă. Nu-l auzise venind; tresări. Un scâncet scârțiiitor: portița. Bunicul îl privi lung, oftând: “Pleci mâni, măi băiețelule...” I se strânse inima...

Răsăritul lunii îl prinse tot la portiță. Se apropiau pași grăbiți: era tata. Iarăși scâncetul scârțiiitor... Tata intră, îl dezmierdă cu privirea, cu mâinile: “Te duci de-acum, măi băiete...” I se umeziră ochii.

— ...

— ...

Rămase la portiță, cu ochii înlăcrimați. Uitase de uliță, și ea îi vorbise: “Vezi! Toți vin spre casă, numai tu te duci!” În lumina lunii, o pietricică, zărită printr-o lacrimă, sclipea ca o lacrimă.

Și trupul lui fără să vrea se plecă. Și mâinile lui fără să vrea se opriră deasupra uliței, în locul unde, odinioară, abia ajungea creștetul copilului prea mic să se încumete pe uliță.

Și sufletul lui dezmierdă prin noapte, jos, aproape de pământ, capul unui copil care plângea: Copilăria lui.

VIII

Plecase de mult.

Bătrâna noastră bucătăreasă vorbea la portiță cu bucătăreasa vecinilor: "Dragul lui băiet! O plâns cuconița de bucurie, când o primit scrisoarea cu portretul lui. Să vezi ce mândreță de flăcău s-o făcut!"

Ulița asculta.

IX

Veni războiul.

Zile și zile de-a rândul, mașini ferecate, copite de cai, cântece și chiote, goarne și fanfare, răcnete și sudălmi – sfârmară și pângăriră tihna uliței. Se scofâlcea văzând cu ochii, ca un obraz bolnav – prăpădită.

X

Ieșiseră credincioșii de la denii, din biserica uliței.

Bucătăreasa noastră și cu moș Neculai, fanaragiul, mai zăboviră puțin în prag.

– Mamă Mario! Ce vești mai aveți de la copil?

– Ei, moș Neculai! L-o prins pacostea asta de război, și o intrat acolo la oaste!

– I-auzi!

– Doamne – Doamne! Ce pustiu de gând l-o mânat să se suie în mașinile cele care zboară pe sus? Sărăcuțu' de el!

– Să-i ajute Dumnezeu, mamă Mario!

– Să-i ajute, moș Neculai, că amarnic mai plânge cuconița!

În lumina lunii, ulița se făcuse albă, albă...

Pașii bătrânilor răsunară ca bătăi grele de inimă amărâtă...

XI

Toiu de noapte cărunțită de lună.

Prin fereastra deschisă de la odaia părinților, se zărea capul mamei aplecat pe măsuță: scria copilului.

Desigur că în aceeași clipă copilul, cu capul aplecat pe genunchi, scria mamei – dintr-o cazarmă adormită sau de pe un câmp de luptă, potolit.

Prin noapte țârâiau greierii.

Și ulița asculta, în țârâitul greierilor, ecoul plângător al celor două penițe, atât de îndepărtate, scârțâind două doruri risipite în nemărginirea nopții.

XII

Piuiau cuiburile pe sub streșini. Un cer de primăvară plutea învoit pe apele auri ale văzduhului, atât de ușor că l-ai fi spulberat cu o suflare dinadins.

Vântul, dezmiardat de soare, se alinta cald, fumegând de flori prin pomii albi.

Bunicul, așezat pe o bancă, își ștergea ochii cu o mână tremurătoare. O vedenie îi înlăcrămase: ochii copilului, răsărind încercănați în sufletul lui – ca două zorele pe un zid năruit.

XIII

Vestea se prăbuși în noi ca o ciocârlie fulgerată de soare; la fel pierise copilul, între străini.

Ulița știi. Căci peste puțin, poarta ogrăzii s-a deschis larg, așa cum deschide bocetul o gură de om. Bunicul, în coșciug, își urma nepotul.

Curând, cei rămași părăseam căsuța; fugeam de-acolo.

XIV

Trecu vremea, trecu...

Și într-o zi, eu cel sortit să fiu cel de pe urmă din copiii de odinioară – m-am pornit spre ulița părăsită, să împărțășim împreună spovedaniile unui trecut atât de scump nouă. Și n-am găsit-o!

O viață întregă o știusem de veghe la poarta casei; acum nu mai era. Plecase după morminte.

Și-n locul ei era o altă uliță, pe brațele căreia râdeau alți copii.

VACANȚA CEA MARE

“L'ormeau viril monte en droite ligne
Mais toi, liant, déliant les tours
Et les retours de ta molle vigne,
Dis-nous un chant de rêve et d'amour”
Charles Maurras

I

Dinu cercă să-și întredeschidă iscoditor pleoapele neliniștite.

Zări obrații lucii ai merelor domnești culcate pe rogojină la căpătâiul lui, rumeneala lor hilară; clipi stângaci și abia desluși – prin tremurul de ploaie subțire al genelor – gleznele goale, sandalele mici...

Îi înțepenise gâtul, și-l săgeta brațul drept pe care-și sprijinise capul, dormind; totuși nu îndrăzni să se miște.

Obrazul descoperit i se înroșise treptat, sub privirile pe care le bănuia îndreptate asupra-i; și-l simțea – după fierbințeală – deopotrivă de aprins cu pleoapele străbătute de lumină. Îl rușina roșeața obrazului, nu goliciunea trupului. Ar fi vrut să-l acopere cu mâna stângă rămasă slobodă alături de